



הקשר הנפלא בין הצלת ישראל משקלי המון למאמר "באחד באדר משמיעין על השקלים"

הקטרוג של המון שאינן ישראל באחדות

נקדים עוד מה שהביא ב"שאלות ותשובות חתם סופר" (או"ח תחילת סימן קצ"ו) בשם ה"מנות הלוי" רבי שלמה אלקבץ הנ"ל על מגילת אסתר, שביאר הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל אחת מהמצוות בפורים (אסתר ט-ט): "משלוח מנות איש לרעהו", על פי מה שכתוב במגילה (שם ג-ח): "ויאמר המון למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך".

ומבאר ה"מנות הלוי", כי המן הרשע נתכוון לקטרג בזה על ישראל שאינן ביניהם אחדות. וזהו שאמר: "ישנו עם אחד", שתפקידם הוא להיות באחדות, אולם למעשה הוא "מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך", יש ביניהם פירוד ומחלוקת בכל מקומות מושבותיהם, ומאחר שאינן ביניהם אחדות נוכל להתגבר עליהם.

לכן כדי לתקן פגם זה (שם ד-ט): "ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים", שיכנס את כל היהודים שיתאחדו להיות כאיש אחד בלב אחד, ובזכות האחדות זכו למפלתו של המן הרשע צורך כל היהודים. ולכן אחרי הנס תיקנו חכמינו ז"ל לקיים מצות "משלוח מנות איש לרעהו", כדי להרבות האחדות בין אדם לחבירו, ולתקן בכך הפגם של הפירוד והמחלוקת שהיו בין בני ישראל.

הנה כי כן זהו ביאור המאמר: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המון לשקול שקלים על ישראל", שהבטיח לאחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף כדי לאבד את ישראל שאינן ביניהם אחדות, והפיל פור הוא הגורל לאבדם ב"ג בחודש אדר, "לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים", שהוא רומז להרבות האחדות בתוך ישראל.

והנה בזמן שאינן בית המקדש קיים קוראים בתורה בשבת שחל בו ראש חודש אדר או בשבת

בגמרא (מגילה יג): "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המון לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים".

ומפרש ה"בני יששכר" (אדר מאמר ב דרוש ו) הכוונה בזה, כי הקריאה בתורה בשבת שקלים במצות מחצית השקל עמדה להם לישראל, שיחשב כאילו הביאו מחצית השקל בפועל, ובלשון קדשו:

"והנה כי כן הנה נזכר אז לפניו יתברך שמו גם כן מצות שקלים, הגם שהעוונות גרמו ונחרב הבית המקדש, ולא שקלו אז בני ישראל את שקליהם, עם כל זה האמירה והזכירה פרשת שקלים עלתה לרצון לפניו יתברך שמו, מה שישראל קורין באדר פרשת שקלים כאילו שוקלים בבית המקדש, והן המה היו לישועה לבטל שקלי המון".

אשא עיני אל ההרים לבאר הקשר הפנימי, בין מה שמכריזים בראש חודש אדר שיביאו ישראל מחצית השקל לקרבנות הציבור, למה שהצילם הקב"ה מהשקלים ששקל עליהם המן הרשע, על פי מה שידוע ומפורסם בעולם הדרוש, מה שביארו המפרשים מאמר זה שהקדים הקב"ה שקלי ישראל לשקלי המון, ומקור הדברים בספר "בינה לעיתים" (חלק א דרוש א לפורים), וב"ישמח ישראל" (פרשת שקלים אות ו) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר ז"ע.

ותוכן דבריהם על פי מה שהביא האלשיך הקדוש פרשת כי תשא (שמות ל-ג) בשם רבי שלמה אלקבץ [בעל "לכה דודי"] הטעם למצות מחצית השקל, כדי שכל אחד מישראל יחזיק עצמו רק למחצית, ובלשון קדשו: "ובשם החכם ה"ר שלמה בן אלקבץ ז"ל שמעתי, שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחברו, כי אם כאילו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם, על כן כל אחד יביא מחצית".

שבת קודש הבאה עלינו לטובה, שמברכים בה את החודש של אדר שני, נקראת "שבת שקלים" על שם שתיקנו לקרוא בה מצות מחצית השקל בפרשת כי תשא, כמו ששינו במשנה (מגילה כט): "ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים, חל [ראש חודש] להיות בתוך השבת [באמצע השבוע], מקדימין [לקרוא פרשת שקלים בשבת] לשעבר", דהיינו בשבת שמברכים בה חודש אדר.

ומפרש בגמרא הטעם לכך על פי מה ששינו: "באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים". פירושו, באחד באדר בית דין מכריזים שכל אחד מישראל יביא מחצית השקל לקופת הקרבנות, שקונים ממנה קרבנות ציבור לכל השנה, כדי שיהיה לכל אחד חלק שווה בהקרבת הקרבנות. וכן מכריזים על הכלאים לעקור כלאי הזרעים הניכרים בין התבואה. לכן בשבת שחל בה ראש חודש אדר או שמברכים בה חודש אדר, קוראים בה פרשת שקלים, זכר למה שהכריזו על השקלים באחד באדר.

ומקשה בגמרא (שם עמוד ב): "בשלמא על הכלאים [מכריזים באחד באדר] דזמן זריעה היא, אלא על השקלים מנלן. אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה, דאמר קרא זאת עולת חודש בחדשו [לחדשי השנה], אמרה תורה [בחודש ניסן שהוא ראשון לחדשי השנה] חדש והבא קרבן [ציבור] מתרומה חדשה, וכיון דבניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה, קדמינן וקרינן באחד באדר [שהוא שלשים יום קודם החג] כי היכי דליתו שקלים למקדש".

מחצית השקל הוא רמז נפלא על מדת האחדות

דבר בעתו מה טוב להשתעשע במה שמגלים לנו חכמינו ז"ל, שסיבב הקב"ה שמכריזים על תרומת מחצית השקל בראש חודש אדר, כדי להציל בכך את ישראל מגזירת המן שהפיל פור לאבד את ישראל בחודש אדר על ידי שהבטיח לאחשוורוש עשרת אלפים שקלים, כמו ששינו

המן קטרג: "ישנו עם אחד" שצריך להיות באחדות אבל למעשה הוא "מפוזר ומפורד", ועורר בכך חטא מכירת יוסף

אהבת יונתן: "באחד באדר משמיעין על השקלים" להתאחד עם צדיקים "ועל הכלאים" להתרחק מרשעים

חתם סופר: כשיש אחדות בין צדיקים נעשה פירוד בין הרשעים וכשאינן אחדות בין צדיקים נעשה אחדות בין הרשעים

אסתר אמרה למרדכי: "לך כנוס את כל היהודים" כי בזכות האחדות נוכל לעשות פירוד בין אחשוורוש להמן

בזכות האחדות בישראל יש פירוד בין שונאי ישראל

והנני להעלות על שלחן מלכים רעיון נכבד, לבאר לפי זה ביתר עמקות מה שהקדים הקב"ה שקלי ישראל לשקלי המן, על פי יסוד גדול שלמדנו ממשנתו הטהורה של ה"חתם סופר" זי"ע, כי אם יש אחדות בצד הקדושה בתוך ישראל, הרי זה גורם פירוד בין הרשעים שאינם יכולים להתאחד ביניהם כנגד ישראל, ואם ח"ו אין אחדות בתוך ישראל מצד הקדושה, הרי זה גורם שיתאחדו הרשעים ביניהם מצד הטומאה.

דבר זה למד ה"חתם סופר" ממה שכתוב בפרשת לך אצל רועי אברהם ורועי לוט (בראשית יג-ו): "ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדיו, ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז יושב בארץ". ומפרש ה"חתם סופר" (שם) בלשון קדשו:

"יש לומר כי מדרך הצדיקים להיות באחדות גמור, ואז כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם, וזה עצמו גורם פיזור לרשעים, וההיפוך בהיפוך, כי כשאינם באחדות ח"ו גורם כינוס לרשעים שהוא רע לעולם... והיינו דכתיב ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו... וזה גרם שהכנעני והפריזי אז יושב בארץ בהשקט ושלווה".

על פי דברות קדשו יפתח לנו פתח לבאר המשך הכתובים במגילת אסתר: "ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיים שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם, אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גזוי המלך".

לישראל שלא ישתתפו בסעודתו של אחשוורוש, כי חשש שלא יתקלקלו באותה סעודה בעצת המן הרשע, כמבואר במדרש (אסתר רבה ז-ג):

"המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל... אמר המן לאחשוורוש, אלהיהם של אלו שונא זימה... עשה להם משתה, וגזור עליהם שיבואו כולם ויאכלו וישתו ויעשו כרצונם, שנאמר (אסתר א-ח) לעשות כרצון איש ואיש. כיון שראה מרדכי כך, עמד והכריז עליהם, ואמר להם לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשוורוש... ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה... ואכלו ושתו ונשתכרו ונתקלקלו, מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקב"ה... מיד אמר הקב"ה לשטן, הבא לי מגילה ואכתוב עליה כליה".

הרי לנו דברים ברורים כי המן היה לו הכח לגזור גזירת כליה על ישראל, משום שקלקלו להתחבר עם רשעים כשהלכו להשתתף וליהנות מסעודתו של אותו רשע, ולפי המבואר כי זה לעומת זה עשה האלקים, נמצא כי שני הדברים עולים בקנה אחד כפתור ופרח, כי מאחר שלא היה ביניהם אחדות מצד הקדושה, לכן נתחברו עם הרשעים בסעודתו של אותו רשע, ועל כך קטרג המן הרשע באומרו: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה עמקו דברי חכמינו ז"ל: "גלוי וידוע לפני מי שאמרו והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל" לאבדם, משום שלא היתה ביניהם אחדות ועל ידי זה התחברו לרשעים בסעודתו של אחשוורוש, "לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים", שמכריזים על השקלים כדי ללמוד מזה את הלקח להתחבר עם צדיקים, וכן מכריזים על הכלאים שלא להתחבר עם רשעים, כי שני הדברים קשורים זה בזה, ובזכות זה זכו להתאחד ביניהם ולהינצל משקלי המן.

שלפני ראש חודש, ועל ידי זה נתעוררו ישראל לתקן הלקח של מצות מחצית השקל להיות באחדות, וביטלו בכך הקטרוג של המן שאינם באחדות, וזכו לנצח את אויביהם מזרע עמלק. אלו תוכן דבריהם הקדושים.

"משמיעין על השקלים ועל הכלאים" אחדות ישראל לעומת פירוד מהרשעים

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה סיום המאמר: "והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים". וצריך ביאור לשם מה הביאו כאן בגמרא שמכריזים גם "על הכלאים" שאינו שייך להצלת ישראל מגזירת המן, שהרי עיקר מה שרוצה להשמיענו הוא, שהקדים הקב"ה את שקלי ישראל לשקלי המן, כי באחד באדר משמיעין על השקלים.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שביאר הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ב"אהבת יונתן" (הפטרה לפרשת שקלים) טעם נפלא על מה שתיקנו להכריז על השקלים ועל הכלאים ביחד, לפי דברי האלשיך הקדוש הנ"ל שהטעם למצות מחצית השקל היא כדי להורות על מדת האחדות, שכל אחד מישראל הוא רק מחצית ונשלם על ידי חבירו, אולם הלא כלל גדול הוא שצריך להתאחד דוקא עם צדיקים, אבל עם רשעים אסור להתחבר, ואדרבה צריך להתרחק מהם כמטחוי קשת.

לכן צירפו להכריז על שני הדברים ביחד: "על השקלים ועל הכלאים", כלומר הן אמת שממצות מחצית השקל למדנו שצריך להתאחד איש עם רעהו, אולם יחד עם זה צריך להיזהר שלא לערבב כלאים להתחבר עם רשעים, ובלשון קדשו: "וכל זה הוא שצריכין ישראל לידבק במינים, היינו עם צדיקים, אבל לא עם רשעים, ולכן היו משמיעין על השקלים וגם על הכלאים, להורות שלא לידבק מין בשאינו מינו".

ויש להוסיף תבלין להרחיב הביאור בזה, על פי מה שאמר החכם מכל אדם (קהלת ז-ט): "זה לעומת זה עשה האלקים". נמצא לפי זה כי אם יש אחדות מצד הקדושה בתוך ישראל בבחינת מחצית השקל, כי אז יש להם הכח להיפרד מן הרשעים, אבל אם אין אחדות מצד הקדושה בתוך ישראל, אז יש ליצר הרע כח להשפיע עליהם להתאחד עם הרשעים, וכן להיפך אם יש ח"ו אחדות עם הרשעים, הרי זה גורם שלא יוכלו להתאחד עם הצדיקים.

והנה כאשר נתבונן נראה כי כדבר הזה קרה עם ישראל בימי אחשוורוש, כי מרדכי הצדיק הורה

זה, וכן היה שהאחדות בישראל גרמה פירוד בין אחשוורוש להמן שתלו אותו ואת בניו על העץ.

הקשר הנפלא בין מכירת יוסף למחצית השקל

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שבחר הקב"ה להקדים שקלי ישראל לשקלי המן דוקא באחד באדר כשמשמיעים על השקלים ועל הכלאים, כדי להציל את ישראל מגזירת המן, על פי מה שמצינו חידוש גדול במדרש (אסתר רבה ז-כ) שגזירת המן באה בחטא מכירת יוסף, ודרשו כן על מה שכתוב במגילה (אסתר ג-טו):

"הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת ניתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשתות. אמר רבי חנין, מאן דאמר רחמנא וותרן הוא יתותרון מעוהי [מי שאומר שהקב"ה וותרן הוא המעיים שלו יותרון], אבל מאריך רוחיה וגבי דידיה [הקב"ה מאריך רוחו וגובה את שלו]. אמר להם [הקב"ה] לשבטים, אתם מכרתם את אחיכם מתוך מאכל ומשתה, כך אני אעשה לכם, הדא הוא זכתיב והמלך והמן ישבו לשתות... ומה אם מי שמחל ואמר (בראשית מה-כ) לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים וגו', ראה עד היכן היא מתוקנת, שהרי עד ימי מרדכי אותו עונש של מכירת יוסף קיים, מי שאינו מוחל על אחת כמה וכמה."

וכתב על זה הגה"ק החיד"א ב"אהבת דוד" (דרשה י' לשבת זכור ד"ה ומתוך האמור), שהקדים הקב"ה רפואה למכה לסבב נס פורים על ידי מרדכי ואסתר, שהיו משבט בנימין שלא היה לו שום חלק במכירת יוסף. אמנם כאשר נתבונן נראה שיש כאן פליאה גדולה, שהרי לפי המבואר במדרש שגזירת המן היתה בגלל חטא מכירת יוסף, הלא ברור שהגזירה היתה בעיקר בגלל שאר השבטים שכן נטלו חלק במכירת יוסף.

ולפי זה צריך לומר כי מה שנגזרה הגזירה גם על שבטי ראובן יוסף ובנימין שלא נטלו חלק במכירתו, הוא מצד דין ערבות כמבואר בגמרא (שבועות טו.) על הפסוק (ויקרא כו לו): "וכשלו איש באחיו - איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה". אם כן הן אמת שמרדכי ואסתר היו משבט בנימין שלא חטאו במכירת יוסף, אולם מצד דין ערבות נגזרה גם עליהם הגזירה של המן. אמנם לפי האמור עדיין צריך ביאור איך ניצלו כל ישראל שהיו מכל השבטים שחטאו במכירת יוסף מגזירת המן.

"באחד באדר משמיעים על השקלים ועל הכלאים" כשיש אחדות בצד הקדושה אז יש פירוד בצד הטומאה

מדרש: גזירת המן עונש על חטא מכירת יוסף "והמלך והמן ישבו לשתות", עונש על מה שישבו לאכול

חיד"א: הקב"ה סיבב את הנס של פורים על ידי מרדכי ואסתר שהיו משבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף

חודש אדר שהוא חודש השנים עשר הוא כנגד שבט בנימין השבט השנים עשר שלא היה לו חלק במכירת יוסף

לפי זה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין חכמתם הגדולה של מרדכי הצדיק ואסתר המלכה, כי כששלחה אסתר את התך לשאול את מרדכי על מה שלבש שק ואפר (שם ד-ז): "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנזי המלך ביהודים לאבדם". מרדכי גילה לו בכך כי הכח של המן הוא, ממה ששקל לאחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף כנגד מחצית השקלים של ישראל כדי להתאחד עמו מצד הטומאה, כדי שתשכיל אסתר להבין מזה כי עבודתה בקודש היא להיכנס אל המלך אחשוורוש, בכוונה תחילה לעשות פירוד בין שני כוחות הטומאה של המן ואחשוורוש.

לכן כשהבינה אסתר כוונתו העמוקה של מרדכי, שלחה לומר לו (שם טו): "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי", שיתאחדו כל היהודים כאיש אחד בלב אחד ויתפללו עליה, כדי שבזכות האחדות תוכל אסתר לעשות פירוד בין הרשעים בבחינת (תהלים צב-ו): "יתפרדו כל פועלי און", וכן היה שבזכות האחדות והצום הזמינה אסתר את אחשוורוש והמן אל הסעודה שהכינה, ושם גרמה לפירוד גדול בין אחשוורוש והמן, עד כדי כך שצוה אחשוורוש לתלות את המן על העץ אשר הכין למרדכי.

הנה כי כן הרווחנו להבין מאמר חכמינו ז"ל ביתר עמקות: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל", שישקול לאחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף כנגד מחצית השקל כדי להתאחד עמו כנגד ישראל, "לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים", שמכריזים על השקלים כדי ללמוד מזה את הלקח הנשגב של מחצית השקל להיות באחדות מצד הקדושה, ובזכות זה מכריזים על הכלאים שלא יתחברו הרשעים שהם בבחינת כלאים זה עם

וכתבו בתוספות (מגילה טז. ד"ה ודח): "שמעתי שעשרה אלפי ככר כסף עולין חצי שקל לכל אחד מישראל, שהיו שש מאות אלף כשיצאו ממצרים, ואמר שיתן לאחשוורוש כל פדיונם, ודוק ותשכח". וכבר ביארו החשבון המדויק בהגהות הב"ח, ה"פני יהושע", ה"חתם סופר", והגר"א מווילנא בפירושו על מגילת אסתר.

עשרת אלפים ככר כסף בבחינת מחצית השקל מצד הטומאה

לפי האמור יש לבאר הענין בזה, כי כשראה המן הרשע שאין אחדות בתוך ישראל, כי לא למדו את הלקח שצריך ללמוד ממחצית השקל, שכל אחד מישראל הוא רק מחצית, חשב בלבו אם כן שאין אחדות בצד הקדושה, הרי כלל גדול הוא שאז יש אחדות בצד הטומאה, לכן נתן לאחשוורוש עשרת אלפים ככר כסף כנגד מחצית השקל של כל אחד מישראל, לרמז שהם יכולים להתאחד מצד הטומאה כנגד ישראל בבחינת מחצית השקל שלא קיימו ישראל.

הנה כי כן זהו שאמר המן לאחשוורוש: "ישנו עם אחד" שצריך להתאחד בבחינת מחצית השקל, אולם למעשה הוא "מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך", שאין ביניהם אחדות אלא פירוד ופילוג, ועל ידי זה יכולים צד הטומאה להתאחד, ומאחר "ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים, ולמלך אין שוה להניחם".

והוסיף לבקש מאחשוורוש שיתאחד עמו מצד הרע ויקבל עצתו, "אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך", כי מאחר שאין ישראל באחדות בבחינת מחצית השקל של הקדושה, לכן אשקול עשרת אלפים ככר כסף שהם כנגד מחצית השקלים של ישראל, לתת אותם לאחשוורוש כדי שיתאחדו מצד הטומאה לאבד ח"ו את ישראל.

חטא מכירת יוסף נתעורר מחדש על ידי הפירוד

יש לומר בזה רעיון נכבד על פי מה שהקשה החיד"א בפירושו "ברית עולם" על ספר חסידים (סימן יא), מאחר שיוסף כבר מחל לאחיו על המכירה כמבואר במדרש הנזכר, מדוע אם כן נענשו בגזירת המן על מכירת יוסף. ונראה ליישב על פי מה שמצינו במדרש משלי (פרק א ד"ה כל הון): "אמר רבי יהושע בן לוי, לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות אלא בחטא מכירתו של יוסף. רבי אבין אומר, בכל דור עדיין החטא קיים".

וביאר ב"משך חכמה" פרשת אחרי (בפסוק כי ביום הזה יכפר"), כי כאשר ישראל חוטאים בדברים שבין אדם לחבירו, שאין ביניהם אחדות כי אם פירוד ומריבות, כי אז מתעורר החטא של מכירת יוסף שהיה פירוד בין האחים, כמבואר בגמרא (ברכות ז). כי מה שכתוב (שמות לד-ז): "פוקד עון אבות על בנים", הוא כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם.

מעתה נראה כי הן אמת שיוסף מחל לשבטים על חטא מכירת יוסף, אולם מחילה זו יש בה תועלת רק אם למדו ישראל לקח שלא לחזור ולעורר שנאת אחים, אבל בימי אחשוורוש שהיה פירוד בין בני ישראל בבחינת: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד", אם כן אחזו את מעשי אבותיהם בידיהם, לכן נתעורר חטא מכירת יוסף בבחינת "פוקד עון אבות על בנים".

לכן כדי לתקן ענין זה הקדים הקב"ה רפואה למכה, למנות עליהם מנהיגים מרדכי ואסתר שהיו משבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף, ועל ידי זה היה בכוחם להשפיע על ישראל שיתאחדו ביניהם, כמו שאמרה אסתר למרדכי: "לך כנוס את כל היהודים", ובזכות האחדות שוב חלה עליהם המחילה שמחל יוסף לאחיו על מכירתו, כי לא אחזו את מעשי אבותיהם בידיהם.

מה נפלא להבין בזה מה ששנינו בתלמוד ירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) כי מצות מחצית השקל היא כפרה על חטא מכירת יוסף, לפי שכחשבונו הזה הגיע לכל אחד מהשבטים חלקו במכירת

יוסף, שהרי כתוב (בראשית לז-כח): "וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף". והנה עשרים כסף הם עשרים דינרים שהם חמשה שקלים [ד' דינרים לשקל], ומכיון שהיו עשרה אחים חוץ מיוסף ובנימין, אם כן הגיע לכל אחד מהאחים מחצית השקל מהמכירה, לכן כדי לכפר על כך נתחייבו ישראל לתת מחצית השקל.

לפי האמור יש להוסיף תבלין, כי מה שסיבב הקב"ה שיגיע לכל אחד מהשבטים מחצית השקל ממכירת יוסף, הוא כדי לרמוז להם בכך שהתקין על חטא המכירה הוא, שיתאחדו כל השבטים באחדות גדולה על ידי שישכילו להבין שכל אחד מהם הוא רק בבחינת מחצית השקל, ומטעם זה אמנם צוה הקב"ה אחר כך לכל ישראל להביא מחצית השקל כדי לכפר על חטא מכירת יוסף.

חודש אדר הוא כנגד בנימין שלא היה לו חלק במכירת יוסף

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר בזה מה שסיבב הקב"ה שיכריזו על מחצית השקל דוקא באחד באדר, על פי מה שכתב הטור (או"ח סימן תיז) בשם אחיו רבי יהודה, כי י"ב חדשי השנה הם כנגד י"ב השבטים, ולא ביאר שם איזה חודש מכוון כנגד איזה שבט, ויש בזה כמה מהלכים, ואנו נלך לפי המהלך של ה"שם משמואל" פרשת משפטים (ר"ה אדר שנת תרע"ב) שהם מסודרים לפי סדר תולדות השבטים, ולפי זה כתב: "לפי סדר לידת השבטים מתייחס חודש אדר לבנימין". פירוש, כי חודש אדר שהוא חודש האחרון מכל י"ב החדשים שתחילתם בחודש ניסן הוא כנגד שבט בנימין.

מעתה יש לומר כי מטעם זה סיבב הקב"ה שיפול הגורל של המן על חודש אדר, שהוא כנגד שבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף. זאת ועוד, שסיבב הקב"ה שבאחד באדר משמיעים על הבאת מחצית השקל שמכפר על מכירת יוסף, ובכך הקדים הקב"ה את שקלי ישראל לשקליו של המן, שלא יוכל לגזור הגזירה על ישראל בגלל חטא מכירת יוסף, שהרי כבר תיקנו הכל על ידי שקראו במצות מחצית השקל ונתעוררו להתאחד ביניהם.

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה שתיקנו חכמינו ז"ל להכריז באחד באדר על הבאת מחצית השקל, כדי לקנות מהם קרבנות ציבור להקריב בבית המקדש בכל השנה, על פי מה שבירך משה רבינו את שבט בנימין (דברים לג-יב): "לבנימין אמר ידידי' ישכון לבטח עליו חופף עליו כל היום ובין כתפיו שכן". ופירש רש"י: "בגובה ארצו היה בית המקדש בנוי".

אמרו על כך חכמינו ז"ל בספרי: "מפני מה זכה בנימין שתשרה שכינה בחלקו, כל השבטים היו במכירתו של יוסף, ובנימין לא היה במכירתו של יוסף, אמר הקב"ה אני אומר לאלו [שאר השבטים] שיבנו בית הבחירה [בתמיה], לא, [כי] כשיהיו מתפללים לפני, אני מבקש עליהם רחמים, אני משרה שכינתי בחלקם, שלא היו רחמנים על אחיהם".

לפי האמור נשכיל להבין מה ששנינו בגמרא (יומא ט:) שבית המקדש השני נחרב בגלל עוון שנאת חנים, כי מאחר שהקב"ה בחר לבנות את בית המקדש בחלקו של בנימין, משום שלא היה לו שום חלק ונחלה במכירת יוסף, שנמכר למצרים בגלל שנאת האחים, לכן כאשר פרצה שנאת חנים ביניהם החריב הקב"ה את בית המקדש.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין לפי זה מה שצוה הקב"ה לכל אחד מישראל לתת מחצית השקל לקניית קרבנות ציבור לבית המקדש, כי הן אמת שבית המקדש נבנה בחלקו של בנימין שלא היה לו חלק במכירת יוסף, אולם כשמקריבים את קרבנות הציבור בשביל כל שבטי ישראל הרי עלול להתעורר החטא של מכירת יוסף, לכן צוה הקב"ה שיקנו את הקרבנות ממנו שיתרום כל אחד מישראל מחצית השקל שהוא כפרה על מכירת יוסף, ועל ידי זה יוכלו להקריב קרבנות ציבור בלי שום קטרוג.

לפי זה מבואר ביתר שאת מה שתיקנו להכריז על מחצית השקל בראש חודש אדר, כי מאחר שחודש אדר הוא כנגד שבט בנימין שלא היה לו חלק ונחלה במכירת יוסף, הרי יש בכך סיוע מיוחד להשפיע על כל ישראל שילכו בדרכו, על ידי שיתרמו כל אחד מחצית השקל לקופת הקרבנות, שמחצית השקל הוא כפרה על מכירת יוסף. וכך עשה מרדכי הצדיק מזרע בנימין שכינס את כל היהודים הנמצאים בשושן, באופן שכל הדברים עולים בקנה אחד כפתור ופרח.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com